

- 1 — LİSEYİ BİTİRİRKEN KANAAT NOTU, LİSE BİTİRME İM-TİHANI, OLGUNLUK İM-TİHANI ŞEKLİNDE YAPILAN İM-TİHAN-LARIN DEĞİŞTİRİLMESİNİ İSTİYOR MUSUNUZ, NİÇİN?
- 2 — SİZCE, LİSEYİ BİTİRİRKEN NASIL BİR İM-TİHAN YAPIL-MALIDIR? NEDEN?
- 3 — LİSE OLGUNLUK İM-TİHANINI VERDİKTEN SONRA YÜK-SEK OKUL VE FAKÜLTELERE GİRERKEN AYRICA BİR GİRİŞ İM-TİHANI YAPILMASI HAKKINDA DÜŞÜNCELERİNİZ NELER-DİR?

Açıklama 8 inci sayıda.

Adres: P. K. 420 — Ankara

ONBEŞ GÜNDE BİR ÇIKAR

Fiatı: 10 Kuruş

imtihan Meselesi

Necmi SARIOĞLU

İmtihan talimatnamesi şim-diye kadar kaç defa değışti bilmi-yorum. Son zamanlarda gene de-ğişiklik yapılmasına karar veril-diğini öğreniyoruz. Anlaşıyor ki imtihan Milli Eğitim Bakanlığı için pedagojik bir «mesele» teşkil etmektedir. Fakat, biz şu kanaat-tayız ki, eğer yeni değışme de es-ki zihniyetle yapılacaksa, okul imtihanları gene bir «mesele» ol-makta devam edecektir. Çünkü bu değışmeler, esas mesele bir ta-rafı bırakılarak, bitirme mi yok-sa olgunluk mu, yazılı mı sözlü mü, kaç defa ve ne zaman, kopya ve iltimasın önüne nasıl geçmeli gibi şekle ait teferruat üzerinde yapılmakta, başka bir deyişle, kum üzerine yapı yapıldığından yapı sık sık yıkılmaktadır. Bunun iki sebebi olması ihtimali vardır. Ya yeşil çohalı masa başında ve yumuşak koltukta vaki olan il-hamların mahsulü şahsî kanaat ve fikirlerin, «sağ duyu»ların pe-dagojik gerçekler olduğu sanıl-makta ve yahut en geri ve en ge-lenekçi bir imtihan usulü model olarak alınmaktadır. Birinci ih-timal ilmi bir hatadır ve olamaz, çünkü Bakanlığın müthassıslar-dan kurulmuş bir Talim ve Ter-biye Heyeti vardır. İnkılâpçı ve demokratik eğitim prensipleri-mize aykırı olmakla beraber, ikinci ihtimal belki doğrudur. Yalnız şu var ki, şimdiye kadar yapılan değışmeler, pek te fay-dalı olmayan amprik denemeler olmaktan ileri gidememiştir.

Esas mesele, talimatname mad-delerinin değıştirilmesi ve yerine eskisinden esas itibarile farksız maddeler konması değil, bütün bir eğitim anlayışımızın modern pedagojinin gerçeklerine göre de-ğıştirilmesi meselesidir. Oldukça büyük bir mukyasta ilk okulları-mızla bilhassa Köy Enstitülerimiz ve meslek okullarımızın da ameli öğretimi istisna edilecek olursa, orta öğretimin eski ve gelenekçi eğitim nazariyelerine bağlı kal-makta ısrar ettiğini itiraf etmek lazımdır. Gelenekçi ve geri bir eğitim sisteminin imtihan usul-leri de geri ve gelenekçi olacağı tabiidir. Bu imtihanın amacı, öğ-rencinin derslerde ne kadar bilgi ve maharet kazandığını ve imti-han sırasında bunlardan ne mik-tarının ezberinde tutabildiğini ta-

min etmektir. Bu bir sınıf geçme imtihanı, bir «ölüm ve dirim» meselesidir; gençler için ehem-miyeti de buradadır, yoksa Na-polyon'un bile ondan korkmuş veya «asıl imtihanın hayatta» ol-masında değil... Bazı imtihanlar-dan sonra bazı not ve kitapların yırtılıp atılması da gösterir ki, imtihanın ödevi imtihan kapu-sundan içeride başlar ve kapunun dışında biter. Okul karneleri bu gelenekçi eğitime dayanan gele-nekçi imtihanın kuvvetli ifadele-rini taşımaktadır. Öğrenci yalnız derslerden sorumludur, onun sos-yal, karakter ve sağlık gelişmele-ri (Sonu 4 de)

SOSYOLOJİ IŞIĞI ALTINDA :

Bir Cemiyet Sistemi Olarak Faşizm

Dr. Behice BORAN

Harbi demokrasi cephesinin kazanmasından sonra, artık fa-sistler bile, demokrattan fazla demokrat kesilerek faşizmi kö-tülemeğe koyuldular. Faşizm ve demokrasi kelimeleri ile yapılan ve çeşitli memleketlerdeki basım istilâ eden mugalata içinde, ner-deyse gerçek demokratlar kayb-olacak. Ortalama bir okuyucu-nun bu keşmekeş içinde doğruyu yalanından ayırıp, kendi yolunu bulması ne kadar güç olsa gerek. Faşizm, belirli tarihi şartlar altında meydana gelmiş olan be-lirli bir cemiyet - devlet sistemi-

nin adıdır. Bu ad, İtalyada Mus-solini'nin temsil ettiği rejimden alınmadır; fakat bugün faşizm artık sadece İtalya'da 1922 - 1943 yıllarında ömür sürmüş bir reji-min hususî adı değildir. Faşizm, tek bir memleket için kullanılan has bir isim olmaktan çıkıp, bir cemiyet sistemi örneğine ve o örneğe uygun rejimlere verilen âdeti bir eîs isim olmuştur. Faşizm, içinde belirdiği cemiyetin tarihi, mahallî şartlarına göre çeşitlenmeler, hususiyetler göste-rir, fakat bütün faşist rejimler-de müşterek esas vasıflar vardır;

bunların mevcut olup olmadığına göre bir rejimi faşist veya faşist değil diye vasıflandırabiliriz.

Faşist rejimi en esas, ayrıca vasfıle bir cümlede ifade etmek lâzım gelirse diyebiliriz ki faşizm, hususî büyük sermaye gu-ruplarının, bilhassa malî serma-ye ve ağır sanayi ve harp sanai-yii sermayesi gruplarının açık, şiddetli bir teröre dayanan dik-tatörlüğüdür.

Birinci Cihan harbinden önce, faşizme götürülecek şartlar ve ha-reketler belirmişti. Harp, bu şart-ları kuvvetlendirdi. Harpten sonra Avrupa memleketlerinde, bilhassa İtalya ve Almanyada in-kılâpçı bir durum meydana gel-di, fakat inkılâp hareketleri ge-lişip gerçekleşemedi. Büyük ser-mayenin tazyiki altında iktisadi-iktisadi mevkiiini kaybetmekte olan ve büsbütün kaybedeceğin-den korkan orta ve alt orta ta-bakalar ve maaşlılar, dejenere unsurlar, siyasi gruplaşmalar ve hareketler halinde beliren faşist gelişmeleri desteklediler, bu hareketlere yem oldular. Büyük sermaye grupları ve onlara âlet olan devlet teşekkülleri, halktan gelen inkılâpçı hamleyi önlemek üzere bu faşist hareketleri kö-rüklediler ve nihayet, zamanı ge-lince, menşuurlarını getirip dev-let sandalyalarına oturtular.

Faşizmi Mussolini ile Hitler yaratmadı. Onlar faşizmin sade-ce sözcüsü ve mümessilliydiler, kurdukları parti teşkilâtı, üni-formaları, bayrakları, alayları da faşizm binasının dış dekoruydu. Şüphesiz bu kuklalar ve hempa-ları geçtikleri mevkilerden fazla-sıyla faydalandılar, kendi men-faatlerini fazlasıyla güttüler. Fa-kat onları yerlerinde tutan ve bal tutan parmaklarını yalama-larına müsaade eden kuvvet, hu-susî büyük sermaye idi. Esasen, değışmez sosyolojik bir prensip olarak şunu belirtmek gerekir ki diktatörlük, hiç bir zaman bir şahsın veya küçük bir grupun devlet mekanizmasını ele geçirip şahsî hükümlerini yürütmeleri demek değildir. Bu çeşit siyasi diktatörlüklerin arkasında mut-laka bu diktatörlükten menfaat-

(Sonu 2 de)

Tehlikeli Felsefelerden Korunma Çaresi

Nusret HIZIR

Bu, fikrimizce, o kadar güç bir iş olmasa gerek... Bunun için fel-sefe sistemleri üzerinde biraz dü-şünmek onların gerçek mahiyeti hakkında doğru dürüst bir fikir edinmek yeter. İngiliz feylesofu ve tarihçisi David Hume basit, olduğu kadar da esası bir mesele üzerine: mana meselesi üzerine insanların dikkatini çekmiştir. Mana problemini iyice anlamak için dil'in mantık bakımından ne olduğunu kavramamız lazımdır. Bir dil, bildiğimiz gibi, kelimelerle, o kelimelerin nasıl düzen-leneceğine dair kurallardan, yani sentaks'tan ibarettir. Kelimelerin düzenlenmesinden, cümle teşkil-i ni anlarız. Öteyandan, asıl mana-lı olan, kelime değil, cümledir. Lügat kitabı, kelimenin manasını verir, deriz ama, dikkat edilsin ki lügat ta bu işi başarırken, mânası-nın verilmesi gereken kelimelerin karşısında, onunla muadil bir ve-ya birkaç cümle yazar.

Demek oluyor ki, sentaks'ın görevi kelimelerden teşekkül eden bir bütün, yani mâ-nalı cümleler kurmaktır. Fakat bununla da iş bitmiyor, çün-kü bir söz topluluğunun mâ-na taşıyabilmesi için, sentak-sa uygun olması lazımdır, bu zarurî bir şarttır, fakat kâ-fî şart değildir. Bir de, ke-lime topluluğunda ifade edilen şeyin prensip itibariyle tecrübe

ile denenebilmesi, mantıkî dilile, «tahkik» edilebilmesi gerekir. Bunu anlamak için, sentaks ku-rallarına göre yapılmış birkaç ke-lime topluluğu alalım:

«Paris şehri Sen nehri kenarın-dadır». Bu cümle manalıdır, çün-kü seyahatle olsun, coğrafya ki-taplarına başvurmakla olsun... tahkikine imkân vardır. Böylece tecrübe, cümlelerin yalnız manalı değil, doğru olduğunu da göster-mektedir. - «Ankara, Yeşilirmak kenarındadır». Bu cümle de prensip itibariyle tahkik edilebilir bir cümledir, fakat tahkikin sonunda iddia olunan olayın (olay, en ge-nel anlamda alınmıştır) tecrübe-yeye uymadığı, yani cümlelerin yan-lış olduğu görülmektedir. Demek oluyor ki, manalı cümleler, doğ-ru yahut yanlış olabilirler; bu doğrulukla yanlışlığın mihengi de tecrübedir.

Üçüncü misal olarak, «Kâinatın başında bir ilk muharrik var-dı» gibi bir söz topluluğu alalım. Bu sözlerin iddia ettiği olayı, tahkik etmeye prensip itibariyle imkân yoktur ve bu bakımdan, tıpkı: «insan ben olarak mangal fazilet elmadır» gibi bir deli saç-ması gibidir. O halde bu söz top-luluğu, sentaks kurallarına, uy-gun bir şekilde kurulmuş olması-na rağmen, mânasızdır.

İşte, felsefe sistemlerinin çoğu, bu gibi sentaksa uygun, fakat mâ-nadan mahrum söz topluluklarınd- dan teşekkül eden bir bütündür.

Şimdi, dikkat nazarlarımızı önemli bir nokta üzerine çekmek isteriz. Manasız söz yığınından başka bir şey olmayan felsefe -da-ha doğrusu metafizik - sistemle-rini iki büyük grup içinde toplı-yabiliriz. Birinci gruba, düşünce, varlık cevher, madde, ruh gibi şeyler hakkında hakikatler bil-dirdiğini iddia eden neviden söz-lër girer. Bunların kendilerine göre tehlikeleri vardır. En yüksek bilgi iddiasıyla karşımıza çıktık-ları halde gerçekte hiçbirsey ver-mezler. Bunlarda kullanılan ke-limeleri belirli tarzlarda sıraya koymak öğrenildikten sonra, derinlik intibai veren, hakikatta apaçık saçmadan farkı, sentaksa şekil bakımından uygunluktan ibaret kalan birtakım sözler ko-layca dizilebilir. Kati bilgi veren bir sistem edasına bürünen bu «ilimden üstün bilgi sistemi» ko-laylığundan ötürü de üstelik zihin-leri gerçek ilimden, gerçek ilmin verdiği disiplinden uzaklaştırır, zihinleri tenbelliğe alıştırır.

Fakat bu tehlike, ikinci grupun taşıdığı tehlikenin yanında hiç kalır. - Bu ikinci nevi felsefeler-den de gelecek sefer söz açarız.

Küfretmiyorum sana tabiat
Bütün kanunlarınla kabulümsün.
Sana hayranım ben!
Dönen uçurumlarında, insanın
Boynuna lüle takar gibi
Taksan da saadeti (!)
Sana hayranım ben!

Merhametsiz gök yüzü
Esirgeme yağmurunu bizden
Zaten belimiz bükük
Kera sapanla boz öküzün elinden.
Merhametsiz gök yüzü
Düşündürme bizi duldalarda
Ekinler kavruldu
Sarardı otlar yağmursuzluktan..
Çakıldaklı kayruklarını
Sallamaz oldu sürüler
Yağmur gönder bize, yağmur gönder!
Şu sırca maviliği doldur uğultularla
Ve simsiyah çelik perdelerle ört ufukları.
Gürle, çak!
İstersen beş on davar
Bir iki çoban daha yak
Tek aktar tepemizden yağmurunu!
Merhametsiz gök yüzü;
Ekmeğimiz senin elinde..
Ne yapalım tek boğulsun kuzularımız selinde.
Bari acı bize
Bizki bel bağlamışız
Kara sapanla bir çift öküze;
Bizki, aç kalınca
Çarışa paylaşıp kemirmesini biliriz..
Ve ağaç yongası yedirip hayvanlarımıza kış boyu
Her kahrını çekmesini biliriz.
Biliriz yok tesiri yalvarışın sonsuz sağırlığında!
Merhametsiz gök yüzü
Yıldırımlarla göklü bulutlarını
Salver, başımızın üstünde yuvarlansın
Tek bize yağmur yolla
Kişi gömleği ıslansın
Tarla...!
Seller yürüsün derelerden gürlütlerle
Ve hey hey çolup yamaçlardan yamaçlara çobanlar
Toplasın sürüsünü baş ucuna..
Bir dağ armuduna verip sırtını
Keçesinden su geçinceye kadar ıslansın..
Haydi sağnak bulutların boşansın..
Merhametsiz gök yüzü
Nolursun güldür yüzümüzü.
Elmas parıltılarını, çiğneyerek
Su basmış çayırın
Swayıp bacaklarımızı
Taylarla danalarla yarışalım.
Haydi aktar yağmurunu şarıl şarıl
Barışalım..
Ve sonra seyredelim ufuklarda
Ebem kuşaklarını!

Kamuran BOZKIR

"PAZARLIK,"

Pertev N. BORATAV

Kemal Bilbaşar'ın kitabında büyücek üç hikâye toplanmış: Pazarlık, Akarablar arasında, Çoluk çocuk sahibi. Bu eser onun üçüncü hikâye kitabıdır. İlk iki kitabı da hikâyelerini bir araya toplamıştı. «Anadolu Hikâyeleri» ve «Cevizli Bahçe», adlarıyla çıkmış olan bu eserlerin dışında, yazarın, kocaman bir cilt tutacak hikâyeleri, gazete ve dergilerde dağınık duruyor. «Denizin Çağırışı» 1943 yılında çıkmış ilk romanıdır; ve ilk roman denemesi olarak yazdığına cesaret verecek bir hamle sayılabilir.

Kemal Bilbaşar'ın gerek hikâyelerinde, gerekse bu biricik romanında başlıca meziyeti, onun büyük müşahede ve tesbit kabiliyetidir. Kemal Bilbaşar oldukça uzun bir deneme devresi geçirmiş, kalemini işletmeğe, yolunu aramağa yetecek sayıda hikâye de yazmış sayılır. Kemal Bilbaşar sanatın sosyal ödevini iyi anlamış bir sanatçıdır bekliyeceğimiz gibi, kalemini cemiyetin hizmetine vermiştir; hep içinde yaşadığı topluluğun meselelerini ele alıyor; etrafında dolayan, itişen, kaçışan insanları çiziyor; anlattığı olayların hiç biri bize yabancı değildir; insan tiplerini, ve dikkate değer hadiseleri, gerektiğe büyüklükte güncelleştirerek canlandırmayı da biliyor; mübalağa ve güncelleştirme onun başlıca vasfıdır; bu bakıma sanatını sosyal hiciv için kullanmağı en iyi becerecek yazardır.

Onun bir meziyeti de riyasizliği ve cesaretidir. Kemal Bilbaşar için kahramanların ve onların çevrelerinin, yaşadıkları maceraların «levkalâde» olması şart değildir; seçkin kişileri, trajik vakaları, güzel ve asil şahısları onun eserlerinde aramayız; onun kahramanları her zaman toplumun üstünde yaşadığımız, hiç dikkat etmediğimiz insanlardır. Hareketleri, konuşmaları ta-

hii hayatlarında olduğu gibi, bazan pek münasebetsiz, pek açık saçık, hattâ ara sıra, pek tiksindirici de olabilir. Kemal Bilbaşar realizmi Zola ve Hüseyn Rahmi gibi, «naturalist» anlayışla tatbik etmek isteyen bir yazar görünüyor.

Bütün bunlar Kemal Bilbaşar'ın lehine kaydedilecek noktalardır. Hattâ hikâyelerinde böyle yerler var ki ancak olgun bir sanatçı gözünün ve kaleminin başarılı bir seçme ve yakalayıcı yerli yerine oturtma işi diye vasıflandırılabilir.

Ancak hikâye, roman bir bütündür; Kemal Bilbaşar sanat eserinin yaratılmasında bu çok mühim olan ilk safhada ne kadar başarılı bir imtihan geçirirse geçirsün, işinin bununla bitmiş olduğunu sanmamalıdır; sanat yaratmasını, malzemesini bulacak yerleri iyi bilmek, onu iyi seçmek, ve işinin gayesi hakkında bir şura varmış olmaktan ibaret örnek tehlikelidir. Hüseyn Rahmi kendini bu tehlikeden kurtaramamış romancı mızdır. Kemal Bilbaşar, bir röportaj için yeter sayılabilecek emeği, ölçü biçimliliğini, bir hikâyeci ve romançı için az görmelidir.

Pazarlık'taki üç hikâye, yukarıdaki meziyetleri ve kusurlarıyla bize Kemal Bilbaşar'ı tanıttı.

«Pazarlık» taki hikâyelerde Kemal Bilbaşar'ın sık, sık parmak bastığı problemleri buluyoruz: Vurgunculuk, rüşvet, dedikodu, en basit ve en bayağısından başlayarak, çeşit çeşit menfaatlara çarpışması... Bu olaylar, kasaba ve şehirlerin fakir ve orta halli memur, esnaf muhitlerinde geçer: Pazarlık hikâyesinde bir toptancı tüccarın bir günlük hayatı anlatılır. Burada vaka olarak fazla birşey yok.. Hikâyenin örgüsünü, tüccarın başka bir tüccarla pazarlık konuşmaları, tüccarların

devlet memurlarına karşı takındıkları düşmanca tavrın ifadesini verir. İkinci hikâyede aşağıda işaret edeceğimiz gibi hikâyeye pek eğreti tutturulmuş gibi görünen cinayet teşebbüsü dışında vaka yok gibidir; burada da kalabalık bir ailenin ve onlara akraba olan, fakat uzuvları çözülmüş, dağılmış ikinci bir ailenin «postresi» çiziliyor. Üçüncü hikâye bütün güldürücü ve ibret verici teferruatı içinde, bir belediye çavuşunun rüşvet makinesinin işleyişini gözümüzün önüne serer.

Hikâyelerin konuları ve bunların ele alınışı, yazarın ortaya attıkları problemler karşısındaki tavrı, hep onun lehine kaydedilecek noktalardır. Yalnız bütün bu iyi şeylerin bir araya toplanmasında, yapıcılıkta, asıl sanat işinde büyük bir ihmal derhal göze çarpıyor.

Hikâyelerin her üçü, müşbet ve menfi unsurları aynı ölçüde taşıyor diyemeyiz: «Çoluk Çocuk Sahibi» adlı hikâye terkip ve anlatma tekniği en az kusurlu olanıdır, «Akarabalar Arasında» bu bakıma en zayıf parçayı veriyor. Bu hikâye «composition»u bakımından dikkate değer bir orijinallik gösteriyor; hikâyeci burada, hiçbirini ötekenden fazla sıvırtılmaksızın, epey kalabalık bir akraba muhitini, günlük hayatları içinde canlandırıyor; 24 saatlik bir zaman içinde, bir şehir kenar mahallesinde, küçük memur, öğretmen, esnaf, hademe, polis, «serseri» v.s... gibi çeşitli insan tiplerinin meydana getirdiği bir sosyal çevrenin havasını yaşıyoruz; bütün bu insanların kendilerine mahsus düşünceleri, konuşmaları, olayları görüşleri ve onlar karşısında davranışları vardır; fakat bunların okuyucuda ilgi uyandırıcı ve düşündürücü olabilmesi için, bir «actualité» filmi gibi süratli bulanık ve parça parça kal-

(Sonu 4 de)

Bir Cemiyet Sistemi

Olarak Faşizm

(1 den devam)

li olan, iktisadi - siyasi kudreti elinde tutan zümreler, tabakalar vardır.

Rakipsiz hâkimiyeti eline geçiren büyük mülki ve sınıf sermayeye, derebeylik artığı büyük toprak mülkiyeti gurupu da eklendi, faşist rejimin ikinci derece direklerinden biri oldu. Nesiller boyuncu mücadele neticesinde elde edilmiş olan liberal demokratik haklar ve hürriyetler kökünden kazandı. İmtiyazlı zümreler hâkimiyetlerini tam kurabilmek için kendileriyle müca-

dele edebilecek halkın elinden söz, toplanma, teşkilatlanma ve viedan hürriyetlerini gashettiler. Garp sanayi memleketlerindeki bu olayların, o kadar sanayileşmemiş, teknik ve iktisat bakımından geri, bazı ziraî memleketlerde de akisleri oldu. Bu memleketlerde mevcut, kuvvetli derebeylik artığı büyük toprak sahipleri ile henüz gelişmekte olan yeni ticaret ve sanayi zümreleri için faşist devlet sistemi ve faşist ideoloji biçilmiş kaftan oldu. Bu zümreler garp, sanayi memleketlerinde olup bitenlerden kendi menfaatleri lehine ders aldılar; liberal, demokratik safhaya hem hiç girişmediler. Gerek ileri teknikli garp sana-

yi memleketlerinde, gerek geri teknikli ziraat memleketlerinde beliren faşist rejimlerin müsterek noktası, her ikisinde de hususî büyük sermayeyi elinde toplamış olan bir azınlığın ve bunun hükümlerlik vasıtası olan siyasi bürokrasinin geniş halk kitleleri üzerinde tethişe dayanan bir hâkimiyet ve idare sistemi kurmuş olmalarıdır. Her ikisinde de demokratik haklar ve hürriyetler ve milletin ekseriyetinin siyasi egemenliği ortadan kalkmıştır. Her ikisinde de iktisadi - siyasi mekanizma hâkim, imtiyazlı zümrenin lehine, halkın ekseriyetinin aleyhine işler ve halk, kendi haklarını müdafaa etmek imkânlarından mahrum bırakılmıştır. İktisadi buhranların, harplerin doğurduğu sıkıntılar ve mahrumiyetler halkın ekseriyetinin omuz-

larına yüklenir. Bütün faşist rejimlerin tecribesi, istisnasız, imtiyazlı azınlığın zenginleşip şiştiğini, çalışan kitlelerin, halkın gelirinin ve hayat seviyesinin ise yokuş aşağı indiğini göstermiştir. Bir taraftan sermayeye mahareçler bulmak, diğer memleketleri sömürmek hırsı, diğer taraftan içteki huzursuzlukları bir meceradan akıtip yatıştırmak gayesiyle faşist rejimler saldıncı, istilâci, harpedirler. İç siyasetlerinde üstün adam ve seçkin zümre, dış siyasetlerinde üstün ırk, üstün millet ideolojisine dayanırlar.

Faşizm bir sosyal hareket olarak garp demokratilerinin içinde belirip gelişmiş ve nihayet bazılarında bütün cemiyeti hâkimiyeti altına alan bir rejim olarak tebellür etmiştir. Diğer bazıla-

rında ise, cemiyet liberal demokratik şeklini muhafaza etmekle beraber faşizm hareketleri çeşitli derecelerde ve çeşitli mahallî şekillerde bürünerek kendini göstermiştir. Harpten önce bu durum garpta yaygındı; harp öncesi İngilteresi ve Amerikası bile bu duruma bir istisna teşkil etmiyordu. Demokrasi için, faşizme karşı, mücadele, harbin bitişisi ile bitmemiştir diyenlerin kastettikleri, faşizmin iktisadi - sosyal dayanaklarının henüz tamamiyle ortadan kalkmamış olması durumudur. İşgalden kurtarılan memleketlerdeki iç muvakaemet hareketlerinin ve bütün gerek demokratların, kartellerin, tröstlerin kaldırılmasını, büyük sanayi devletin devletleştirilmesini istemeleri de faşizmin temel di-

Fayda Yerine Zarar

Kemal BİLBAŞAR

— Geçen sayıdan devam —

Ben, idarem altındaki öğretmenlerin zarar görmesine razı olur muyum sanıyorsun? Cesaretle ayakları üstüne dikildi, göğsünü kabarttı.

«Buna asla... Uhu... Uhu... (razı olamam diyecekti. Fazla şiddetle çıkan asla'nın a harfi boğazına gıcık verdi, öksürmeğe başladı.) Razi... Uhu... Uhu... Hay allah canımı alsın öksürüğün. Asla... Uhu... Uhu... asla razı...» Muammer Yalçın, Müdürün teminatına rağmen, maaşını üç gün kâtipten almada. Borçlu olduğu esnafa, borcunu bir kaç gün neden geciktirmek mecburiyetinde olduğunu anlatırken «Çingeneye beylik vermişler, evvelâ babasını öldürmüş» diyor; kanun ve nizam hakkında konferanslar veriyor, evde ailesi efrafinı hakken müdafaasını yapan bir kahraman tavır takınıyordu. Bu nutukları dinlerken esnafın sabırsızlandıklarını, karısının kendisini teşei etmesine mukabil, anne sinin «keskin sirkenin zararı küpüne olur. Sen, şu maaşını al da sonra davalaş.» diye bozgunculuk yapması cesaretini kırıyordu.

Dedikodunun kasaba dahilinde alevlenmesiyle bir mesele çıkacağından korkan müdür, işi tatlıya bağlamaya çalışıyordu. Fakat Maarif Müdürlüğüne telefonla yaptığı müracaata «İradeyi millîye çıkmadan evvel bunu düşünecektiniz. Madem ki kararname gelmiş, dersi Muammer beyin uhdesinden alamazsınız. Başka bir konbinezon bulmağa çalışın» yolunda bir cevap almıştı. Ve Maarif Müdürü, kendisine zımnen ihtarda bulunmuştu. Kaymakam, Muammer bey dersleri fahri okutmayı kabul ederse, maaşını kesilmeden alabilir, hükmünü verdiyse de Mal Müdürü «Hazineyi Devletin menafii, ferdin menafii fevkindedir. «düsturunu öne sürüyor, Muammer beyin dersi Fahri okutmasına razı oluyordu. Müdür rica etti, yalvardı; fakat nafile. Meyus bir halde odadan çıkarken Mal Müdürü arkasından seslendi: «Biliyorsunuz ki sizi severim Müdür bey. Büyük hürmetim vardır. Başka her emrinizi yerine getireyim; fakat bu işte elinden bir şey gelmez. Muammer bey de buna darılmıyacaktır, sanırım. Sınıfta nasıl umurun menfaati hâkimse, malî kanunlarda da hazine menfaati tercih edilir.»

Okul müdürü, bu son sözlerin, meselenin halline doğru açılmış bir kapı olduğunu neden sonra farketmişti; yanılmamıştı. Mal Müdürü, çocuğu yüzünden Muammer beye bu müşkülleri çıkarı-

yordu. O halde Muammer bey, çocuğun sınıfta kalmıyacağına dair teminat verirse Mal müdürü de bu çapraşık işe bir hal sureti bulacaktı.

Parka karşı «Lazım kahvesi»nde oturup bir şekerli kahve söyledi. Ve Muammer beyi nasıl yola getireceğini tasarlamaya başladı. Müspet iş göremeyen kimselerde dolambaçlı, çarpışık meselelere çare bulmak hususunda hayrete şayan eğri bir zeka vardır. Müdür, akşama doğru Muammer Yalçın'ın odasına çağırıldı. Kapıyı iyice kapadı. Sevimli bir yüzle ve Muammer Yalçın'ı iltizam eden bir dille söze başladı: «Her kapıya baş vurdum Muammerciğim, bilirsin seni takdir eder ve kardeşimden ileri severim. Fakat Maarif Müdürü de, Kaymakam da bir şey yapamıyorlar. Bu alacak işinde yerden göğe kadar haklısın. İfî kimse mantrikan sana haksızsın diyemez. Çalışıyorsun; hakkını alacaksın. Ama kanunların daima bir istisnaları vardır. Tabiat kanunlarının bile.. Meselâ: her atılan cisim arzın cazibesıyla (müdür henüz yeni terimlere dilini alıştıramamıştı) yere düşer, der. Halbuki tahıtaı suyun dibine koyarsın, cazibe kuvvetiyle taban tabana zıt olarak suyun yüzüne çıkar. (Ah.. bu misali de nasıl buldum. Ben anadan doğma idareci yaratılmışım. diye içinden kendisini alkışlayarak sözlerine devam etti) Tabiat kanunlarının istisnası olur da, bizim gibi fanilerin yaptığı kanunların olmaz mı? Kanuna göre her memurun maaşı nisbetinde bir yardım görmesi lâzım değil mi ya.. Bizim orta tedrisata bağlı Hademeler bile karılarına kumaş; kendilerine ayakkabı aldıkları haldé, hususî muhasebeye bağlı olanlar aldılar mı? Belki de hiç bir zaman alamıyacaktılar. Onlar çalışmadılar mı? Hizmetlerinde kusurları mı var? Amma böyle işte.. Kanun sarîh; fakat beri taraftan Maliye kanunları buna müsait değilmiş. (Böyle olduğunu bildiği halde kasden böyle söylüyordu.) O halde Muammerciğim, sen de kanunun çentikli tarafına rastladın. Haklı iken, haksız oluyorsun. Amma ben, maiyetimdeki arkadaşların asla. uhu... uhu... Asla.. uhu... uhu....

«Senden ricam şu Muammerciğim, ben o Mal Müdürü denen aşağılık herifin bu çapraşık işe bir hal çaresi bulacağından eminim. Lâkin senin de bir fedakârlık... amma dinle.. umurun menfaatini sen herkesten fazla gözetirsin, bütün arkadaşların menfa-

atı senin elindedir. Bu yılan herifin, bizi her zaman Maliye kanunlarıyla tehdit etmesine yol açma.. Şunun çocuğu için gel benim teklifimi kabul et. Yoo... itiraz etme.. Bak bir kere ben söyleye; yini bunda seni küçültecek, alçaltacak bir şey var mı gör.. Sen hiç bir fedakârlık yapmıyacaksın. Sadece susacaksın, Mesele basit cancağzım; öğretmenler toplantısında arkadaşlar bu çocuğun gemesine taraftar olurlarsa sen itiraz etmiyeceksin.

Çocuk, kurul kararı ile geçmiş olacak. İşte bu kadarelik bir şey. Ha..? Oldu değil mi? Ne yaparsın, insan her zaman hak ve adalet terazisini olması lâzım geldiği gibi kullanamaz. Allah bile adil değildir» diye boynunu büktü. Muammer Yalçın, bir şey söyleyemedi. Hak ve adalet kahramanlığı evde bile iyi görülüyordu. Kasap işe bu sabah, şehre gideceğini, biraz paraya ihtiyacı olduğunu söylemişti. Bakkal, bugün oğlunu, fasulye bitti diye geri göndermişti. «Beni bu işe karıştırmayınız da Allahınızı severseniz...» gibi yarı ret, yarı kabul manası taşıyan bu cümleden başka söz söylemedi.

★

Mal Müdürü, oğlunun sınıfta kalmıyacağını öğrenince kendisinden başka kimsenin aklının ermiyeceği bir konbinezon buldu. «Muammer beyi severim, oğlunun da hocasıdır. Zararlarını kısmen telâfi etmeye çalışalım. Yarm kâtip yeni bir borduro ile gelmiş» dedi. Mal Müdürünün konbinezonuna göre; ücretli derslerden her ay üç dört tanesi yapılmamış gösterilecek, bu ders saatlerinin ücreti kesileceğinden maaşın tutarı 100 lirayı aşmıyacak. Ve Muammer Yalçın'da eski maaşından 245 kuruş kadar fazla bir para alacaktı.

★

Mal Müdürünün, bulduğu konbinezon sayesinde bir kaç kuruş fazla alan M. Yalçın'dan okul kâtipi «Sen bana dua et, işi ben yaptım» diyerek bir kahve içti. Okul Müdürü de «Sayemde...» diyerek Hindistan cevizli bir muhallebi yedi. Maaşından 85 kuruşunu sarfederek Muammer Yalçın'eve döndü, Mesele kendi isteğine yakın bir şekilde hal edilmiş olmasına rağmen içinde sıkıntı veren bir düğüm vardı. Bununla beraber evine geldiği zaman öksürdükten sonra, müjdeli haberler verdiği zamanki gibi kapıyı iki defa tıklattı. Müjde karıciğim. Eski maaşımı tamam aldım. Üstelik de iki lira kârımız var» dedi. Karısı, yine Muammer Yalçın'ın boynuna sarıldı. Fakat ikisinde, de bir merasım yapıyorlarmış gibi soğuk bir his vardı.

Kâzım'a Mektup

Turnayı saldı Kuruçeşme'den.
Kanadı kırık, cefakâr turnayı.
Kendimizi bir garip kişi bilip sual ettik,
Vatan deyip onsekiz saat sayan dostları.
Dağlar, taşlar yol vermeyebilir,
Bu tank ve motör asrında.
Ölmek kolay, lâkin biz kolay ölmeyiz,
Yaşamaktan yana nasırlı avuçlarımız.

Yüreğim parçalanıyor turnanın süzülüşüne,
Kanlı bir asker esvabı görmüş gibi.
Evet sakın değilim, çok kanuşacak bu yürek.
Bu akşam sebil edecek aşkımı kalbim,
Bir kenar mahalle çekmesi kadar.
Bilirim benden yanadır bütün çalışanlar.
Sırları çoktandır mâlûm olmuş bana,
Mektuplarını okumuşum, siyasetten bahsetmişim onlara.
Cıgarama ateş getirmiş kahve ocağından.
Kundurama pençe vurmuş dört saatte,
Cuma, Pazar çalışan Aşık Sami.

Aynı memeden süt emmediğiniz halde,
Elbet tanırısın bu çehreleri Kâzım,
Avuçlarını avuç bildiğin kadar.
Dünyanın geniş olduğunu söylemişler,
Benim gibi Malraux'a kardeş diyen şairler,
Belkide kara ekmek yedikleri için.
İlâleden bahsetmediğimiz halde,
Mısrarlarımızı ezberleyenler olmuş,
Ne onlar bizim yaşamızı bilir,
Ne biz onların sayısını.

Gün batı, esfâr dağıtıyor akşam,
Yürek bu, susmaz, ümit ister, sabır ister.
Biraz sonra incek yılanmış caddelere,
Kahrolmasını dilediğim zifiri - karanlık!

Bir kardeş sofrasında içtiğimiz akşamlar,
Dile gelmiş senin «dokuz nüfuslu güğrükçü»
Ve cıgaramıza kibrit çakmış «garson Nuri».
Nekadar çok insan sevdik,
Yarm doğacak güneşi düşünerek.
Dünya güzel, hele bir sıcak somun,
Bir kâse çorba, bir demet gül.

İnadına çok yaşasın isterim insanlar,
Sevsinler birbirlerini yürekten,
Aziz bilsinler çalışmayı ve hürriyeti.

Düşünürüm boşalmış bardağımın karşısında,
Barselon'a seyahat eden «Talihsiz Yusufu».
Demir alıp yelken açtığı halde,
Kıyıya varmadığını rivayet ediyorlar.
O halde bir gemi daha indirilsin kızaaktan,
Yırtılmaz yelkenler takılsın direklerine.

Neylersin gene düşünceye daldım,
İşte tekrar görüyorum onları.
Kimisi sarı saçlı, bizim Osman gibi.
Şayak ceket, pantolon giyer yaz kış.
Kimi ocakçılık ediyor «Of» kahvesinde,
Yemek içmek dahil, haftalık on liraya.
Kimi sakadır, oniki saat su taşır mahalleye.
Kimi berber, kimi usta, kimi çırak,
Saymakla bitmez bunlar dostum Kâzım!

Ömer Faruk TOPRAK

HARMAN YANGINI
(HİKÂYELER)

ANT Yayını Olarak Yakında Çıkıyor

Yazan: HALİL AYTEKİN

İmtiyaz Sahibi: Hakkı Bigeç, Neşriyat Müdürü: Ulviye Uysal, Teknik çevirgen Enver Gökçe
Altı aylığı 100, yılığı 200 krs. Adres: Posta kutusu 420 — Ankara. Basıldığı yer: Recep Ulusoglu Basımevi Ankara